

I danas se ponavljaju teze da je Katolička crkva ubrzala proces "razdvajanja jednog istog naroda", da se zločini nad Srbima "rade po jednom sistemu, jednom planu koji je davno sačinjen i kojim se diriguje iz Vatikana ili Ankare" (Burzanović, 1996), da je otrov koji poseduje katolicizam oličan u "imperijalističkom duhu" i stvoren usled unutarnje nesigurnosti "koja nastaje kad se prekine veza sa Živim Bogom". Suprotstavljajući pravoslavlje katolicizmu, odnosno istok zapadu, analizira se "juriš" na pravoslavne zemlje koji ima u osnovi "saznanje da se tu negdje čuva nekakvo besćjen blago, neko najdublje pamćenje" koje treba zbrisati, da bi »ljudi mirno i neuznemiravano mogli ovdje da žive u ovom trulom svijetu, zadojeni duhom nekrofilije, u mrtvačnici zemaljskoj«, da žive »bez mirisa nebeskog, bez dubljeg cilja i smisla postojanja« (Radović, 1996).

O Katoličkoj crkvi danas gotovo da nema stavova koji bi bili novi u odnosu na one iz prošlosti. Već u Planu propagande za neoslobođene krajeve prepoznavalo se nepoverenje u katoličku propagandu u Bosni, "jer premda oni rade u ime hrvatskog naroda, opet to ništa drugo ne znači nego raditi za Austriju kojoj Hrvatska u svemu pripadaleži". Tražilo se čuvanje od graničarskih oficira koji rade na Štrossmayerovoj katoličko-hrvatskoj propagandi i sa kojima treba stupati u vezu pošto se prethodno "o njihovoj čestitosti poverenje zadobije" (u: Stranjaković, 1849). Pantelija Srećković je, na primer, još Tomislavu pripisivao potčinjavanje "duševnih" i narodnih interesa interesima državičkim, zaključujući da je time izrečena presuda hrvatskoj narodnosti "koja je morala poginuti, da se održi rimska ideja" (Srećković, 1884). Nikola Pašić je krajem 19. veka verovao da "katolicizam samo za to nije pobedio, istočnu crkvu što su nosilac ove bili Slaveni", a imao je uspeha među onim Slovenima "koja nisu imala dovoljno jake osobine slavenske, koja su bila rastrojena" i podlegla "lukavstvu i nasilju zapada". Tako su Hrvati i Poljaci u katoličansvu potražili "naslona protivu svoje braće" Srba, odnosno Rusa, pa "duh ezuitsko-katolički nije nigde jači nego u ova dva naroda slavenska, i taj duh izgrizao je dušu slavensku tako da je ostalo samo telo i govor a srce je vezano uspomenu i tradicijama, koji su suprotni i pravoslavlju i Slavenstvu" (Pašić, 1880-ih).

Na sličan način i sa istim primerima je i ruski autor, preveden na srpski jezik 1891, dokazivao da religija pretvara jednoplemenike u neprijatelje, uvek dajući katolicima primat u mržnji i preziru prema pravoslavcima, pa "Hrvati, jednoga jezika sa Srbima, preziru iste" (N. Di tako dalje. 1891). U tom duhu je i ispovest autora s kraja 19. veka, koji kaže da "u zapadnijem Slovenima latinske vjere nijesam nikada smatrao kakve nosioce slavenske ideje i težnji. Njih je zla sudbina odvojila od njedara opšte i svete majke naše i napojila otrovnijem mlijekom. Njih ne treba slušati no izbavljati" (Medaković, 1895). Pisalo se i o pokušajima Rima da postane pokrovitelj slovenskog pokreta u Makedoniji, "naravno u zadnjoj nameri, da zada smrtnu udarce Pravoslavlju na Balkanu" (Ivanić, 1906), kao i o velikim udarima posle Kosova od kojih su najteži padali "po jadnim srpskim leđima od strane objesnih Turaka i lukavih i prepredinih Latina i rimske propagande" (Oraovac, 1913).

Posle stvaranje Jugoslavije negativna percepcija katoličanstva bila je još otvorenija. Ljuba Stojanović je pisao o "katoličkoj ratničkoj crkvi" koja je uvek bila "protivnik svake nacionalne svesti i stvarala je od naroda samo katolike", čemu su uspeli da odole jedino Srbi katolici (Stojanović, 1920), dok je Čorović tvrdio da je sveti Sava osećao "potenciranu mržnju na katolike, na Latine", po čemu je bio jednak sa svojim vizantijskim učiteljima čija je latinfobija bila "plamena" (Čorović, 1920). Manastir Ostrog je 30-ih godina objavio brošuru Rimokatolička propaganda u kojoj se konstatuje da "sa Latinima naćemo vjerske zajednice, jer gorko iskustvo našega života iz mućne i teške prošlosti naše ućvrstilo je kod nas za svagda kao sušću i istorijom osvešćtanu istinu: 'Latini su stare varalice'" (Rimokatolička propaganda, 1932). I Velmar Janković je smatrao da je Katolićka crkva po svom biću "misionarna, aktivna i borbena", "imperijalna, iznad-narodna, uz- ili protiv-narodna" (Velmar Janković, 1938). Dućić je tvrdio da je slavizam među katolićkim Slovenima "bio uvek slabiji od njihovog katolicizma", pa su i sami "nagonski osećali da ta dva osećanja ne idu zajedno" jer je slovenstvo po "svojoj opštoj ideji o životu, o odnosu ćoveka prema njegovom Bogu, potpuno elinsko, što se vidi po njegovoj vedrini i ćovekoljublju; a katolićki Sloven predstavlja jednu deformaciju koja dolazi iz sukoba njegove mlade slovenske krvi, zdrave i optimistićne, sa katolićkom mistikom, proizišlom iz drukće krvi i drukće ideje o životu. Slovenstvo i katolicizam su međusobno protivurećni" (Dućić, 1942).

Ovaj trend nastavlja se i u posleratnoj emigraciji, sa viđenjem Katolićke crkve kao "jednog moćnog neprijatelja, jednog perfidnog protivnika", jer "nam nikad nije bila prijatelj, a ovoga rata je oćigledno radila na našem unišćenju" (Kostić, 1962).

"SEPARATIZAM".

Prića o separatizmu je stara koliko i prića o nacionalizmu. Stvaranjem Jugoslavije ona se samo nadovezala na ideju o "jednom" narodu, koja je, pak, pošto je sasvim zaboravljena, ostavila za sobom termin "separatizam", ali sa novim znaćenjem. Od separatizma od nacije dug je put do separatizma od države u svom unutrašnjem znaćenju, ali je zato mržnja koju izaziva ovaj drugi objašnjiva. Od "neće da budu mi" do "neće da budu sa nama" pređen je isti put kao onaj od razumevanja Srba kao naroda tri veroispovesti do Srba pravoslavnić. Pojam "separatizam", koji se tokom 20. veka najćešće vezivao za Hrvate, u poslednjoj deceniji, u godinama raspada Jugoslavije, pripisan je i svima u Jugoslaviji i dobio sadržinu izdaje. Pri tom se pod taj pojam podvodilo sve ono što je u opisu sopstvenog nacionalizma imalo znaćenje najćistijeg patriotizma. Pojmovi i sintagme "buđenje nacionalne svesti", "nacionalna država", "sloboda nacije", "oslobodilaćki rat" u govoru o "nama" pretvarali su se u samo jedan pojam – patriotizam. U govoru o "njima", pak, sve ono što je u sopstvenom nacionalizmu vićeno kao opravdani "patriotizam", vićeno je kao zloćinaćki "separatizam". Separatizam je u prošlosti pripisivao ne samo "drugima", već i delovima sopstvene nacije kada su razlike u shvaćanjima državnog uređenja tj. "organske" nacije bile prisutne. Separatizam je tako imao svoju upotrebnu vrednost i kada je bilo reći o drugim narodima, ali